

de hongersnood ook was, een flink deel van de consumenten weigerde suikerbieten te kopen zodat de groentehandelaren met een deel van hun voorraad bleven zitten en wanneer suikerbieten een hoofdbestanddeel vormden van het warme eten dat de centrale keukens verschaften (in januari en februari was dat menigmaal het geval), rezen er telkens protesten tegen die kwalijk riekende roze 'soep'. Men kon het de koks van de centrale keukens niet kwalijk nemen: er was vaak geen ander 'vast' voedsel dat zij met wat aardappelen in het water konden doen. Trouwens, in Schiedam werden in die tijd erwtenpiksel en tot meel vermalen inferieure partijen bruine bonen in de 'soep' der centrale keukens verwerkt, hetgeen 'uiteindelijk daarop neer(kwam) dat', aldus het Schiedamse gemeenteverslag over 1945, 'in de voedselvoorziening veevoeder geschikt gemaakt werd voor menselijke consumptie.'¹

Noodgedwongen zocht men ook naar andere aanvullingen der rantsoenen. Sommigen trachtten meeuwen te vangen door ze met een hengel uit de lucht te 'vissen' (ze smaakten traanachtig en er zat weinig vlees aan), anderen maakten jacht op katten en honden. De helft van alle huisdieren verdween – één op de vijf van die huisdieren werd door de gezinnen die ze in huis hadden gehad, opgegeten. 'We hebben hond gegeten', vertelde veel later iemand die in de hongerwinter nog maar een jongen was²:

'Heb ik gejat van een politieagent. Niet te geloven: uit z'n fietstas. Waar ik nu over spreek, dat was in de diepste ellende van de hongerwinter. We hadden niks te vreten. Thuis kwam ik met die stukken vlees. Moeder zei dat het hond was. Maakt niks uit! Dat kwam op tafel! Dat was een feest! We hebben heel langzaam gegeten. Die botten die kregen we ook kapot, maakte moeder meel van'³ –

niets wat eetbaar was of eetbaar gemaakt kon worden, werd weggegooid.

Men had eigenlijk altijd honger. Een sigaret (maar sigaretten waren slechts verkrijgbaar op de zwarte markt) kon helpen tegen dat hongergevoel – zo ook elk artikel dat, al had het geen voedingswaarde, voor

¹ (Gemeente Schiedam) *Verslag van de toestand der gemeente Schiedam over het jaar 1945* (1946), p. 114. ² Johan V. in: *Kind van de rekening. Jeugdbelevissen uit de tweede wereldoorlog, verteld aan Dick Walda* (1977), p. 16, 18. ³ Antoon Coolen hoorde na de bevrijding hoe een familie in het westen des lands na lang aarzelen en met verdriet besloten had, de eigen hond waarvoor men in het geheel geen voedsel meer had, op te eten. Toen er tenslotte alleen nog maar wat botjes over waren, zei het jongste kind: 'Wat jammer dat hij er nu niet meer is want nu zouden we net een bord met botjes voor hem hebben.' (Antoon Coolen, 2 sept. 1961)